

DE GESCHIEDENIS VAN

"BERLIKUMER BELANGEN"

VAN 1894 TOT HEDEN

DOOR

DHR. F. VISSER

I HULP BIJ ARMOEDE EN WERKLOOSHEID, 1894-1920

Oprichting

Op 12 mei 1894 komen in Berlikum een aantal ingezetenen bijeen met het doel een vereniging "Dorpsbelangen" op te richten. Hiertoe wordt besloten. De leden van het eerste jaar zijn: H. Alma, Wed. D.K.M. van Leens, J.H. Dull, A.B. Roorda, D.L. v.d. Mey, B.G. Bruinsma, Joh. Brouwers, L.P. Runia, L.G. Boomsma, R.S. Braaksma, F.L. Dikema, L.G. v.d. Mey, Wed. G.A. v.d. Mey, B.A. Roorda, Wed. Schonegevel, Mej. K. v.d. Goot, Geb. v.d. Meer, K.J. v.d. Akker, Wed. Pieterzen en S.A. de Haan.

De eerste bestuursleden worden: A.B. Roorda (voorz.), H. Alma (secr.), D.L. v.d. Mey (penm.), L.P. Runia en R.S. Braaksma.

De statuten, vastgesteld op 13 maart 1895, worden op 27 augustus 1895 koninklijk goedgekeurd.

Wat is de doelstelling van de nieuwe vereniging?

In de notulen van 13 maart 1895 vinden we omschreven dat "de vereeniging tracht haar doel te bereiken door:

1. Het verleen van geldelijke en andere steun aan instellingen of particulieren die ter zijner tijd in het gebrek aan werk voor haren bedoelde arbeidende klasse willen voorzien.
2. Door het helpen aanschaffen van levensmiddelen, brandstof en diergelijke om die voor den laagst mogelijken prijs altijd voor bedoelde arbeidende klasse verkrijgbaar te stellen".

Hieruit, en ook verder, blijkt dat een aantal tamelijk welgestelde dorpsbewoners, die lid van de vereniging werden, wilden proberen de niet zo florissante toestand van de minder bedeeden, door hen "de arbeidende klasse" genoemd, op hun manier te hulp te komen. Opmerkelijk is dat ook vaak in deze tijd door de meer bemiddelden ijs- en kaatsverenigingen werden opgericht om genoemde "klasse" ook enig vermaak te verschaffen. Ze wilden dus iets doen en zo zorgen "voor brood en spelen" voor deze "klasse".

De leden betalen geen contributie, zo noemt men het niet, nee, ze nemen "aandelen". Het minimum jaaraandeel bedraagt f.1,-, het maximum aandeel wordt eerst gesteld op f 10,-.

In 1894 zijn er, volgens het kasboek, 20 leden/aandeelhouders. Drie betalen f 10,-, vijf f 5,-, twee f 4,-, twee f 3,-, een f 2,- en zeven f 1,-.

In 1895 zijn er 24 "aandeelhouders". In 1897 zijn dat er 37. Dat is het hoogste aantal, vermeld in deze jaren.

Vlasbraken

De vereniging wil dus iets, doen aan "het dreigend gebrek aan werk". De notulen van maart 1895; melden dat L.P. Runia en P.S. Braaksma in februari "vlas in onbewerkten toestand" hebben aangekocht. Dit vlas zou dan "gebraakt," moeten worden. De vereniging besluit f 0,05 per bundelvlas bij te passen bij het verstrekte braak- of werkloon en het vervoer van het vlas voor haar rekening te nemen.

Een aantal mensen vonden dus werk. Het was werk, maar, uit de historie weten wij, het: viel niet mee, in de koude, tochtige, stoffige braakhokken.

Men bepaalt dat de eerste algemene vergadering zal worden gehouden "bij Wed. K.B. Osinga, die haar schuur voor berging van het hier boven bedoeld vlas terbeschikking stelt. En dan in het vervolg bij toerbeurt bij L.P. Bakker, D. Visser, L.P. Terpstra, P. Terpstra en Wed. K.B. Osinga".

Verder besluit men "de bestuursvergaderingen te houden bij D. Visser als in het middelpunt van het dorp wonende".

Er blijkt een landelijke vereniging "door arbeid tot verbetering" te bestaan. De ledenvergadering besluit hiervan begunstiger te worden.

Spaarbank

Op deze ledenvergadering (10 april 1895) stelt Mr. I.H. Dull voor dat de, vereniging zal proberen in het dorp een hulp of voorschotbank te krijgen. Men denkt hier niet "eenstemmig" over, maar het bestuur zal toch eens inlichtingen inwinnen en er later op terug komen. J. Brouwers stelt op dezelfde vergadering voor "een spaar- of bewaarbank op te richten". Hoewel men van "het groote nut" daarvan overtuigd is, is men toch van oordeel " dat zoo zulks van de zijde der arbeidende klasse uitgaat er meer succes van te verwachten is dan wanneer de oprichting door de vereeniging wordt ter hand genomen". Men vindt, op deze vergadering dat "nog zoo weinig ingezetenen tot de vereeniging zijn toetreden". Er zal actie worden gevoerd om daarin verandering te brengen. Op de vergadering worden 77 namen van mogelijke leden genoemd. Bestuur en leden zullen pogen deze mensen lid te maken. Het werd niet een heel groot succes, een tiental, blijkt uit het kasboek.

In januari 1896 wordt weer een ledenvergadering gehouden. Deze vergadering wordt "op verzoek van den voorzitter geleid door het bestuurslid Alma". (Dit vinden we ook later nog verschillende keren vermeld)

De ledenvergadering besluit dat er weer vlas "gebruakt" zal worden. Men vindt dat het Burgerlijk armbestuur ook wel wat mag doen! Dit blijkt "in het eventueel verlies f 0,15 per bundel hoogstens te willen bijdragen".

Het bestuur vindt, dat er een "commissie voor bewerking" moet komen. Dit gebeurt. Als "afgeven en ontvanger" van het vlas wordt aangewezen Sape v.d. Hout, als "modelbraker" Pieter Johannes Strooisma en in de "commissie van keuring" komen Wytse Jacobs Tuinenga, Theunis Pieters Runia en Klaas Kornelis Runia.

Geconstateerd wordt dat soms het uitbetaalde braakloon in de kroeg uitgegeven wordt aan sterke drank. Daarom wordt aangedrongen op het aanscherpen van de verordening op het tappen van sterke drank aan "bedeelden".

Er wordt overwogen om het "braakloon" aan huis aan de vrouwen, uit te betalen, dan komt het mogelijk niet in de kroeg terecht en wordt het voor onderhoud van het gezin besteed. Er werd trouwens ook bepaald dat alleen zij, die een gezin hadden te onderhouden, in aanmerking kwamen voor "werkverschaffing" en "vrijgezellen" dus niet!

In 1896/97 is er een verlies van f 619,53½ op het vlasbraken. Voorgesteld wordt ter dekking daarvan "een omslag te heffen van f 5,- per aandeel". Men vindt echter dat het burgerlijk armbestuur ook wel een bijdrage, eigenlijk wel de helft van het tekort, kan uitbetalen. Het armbestuur blijkt echter niet zo scheutig. Opmerkelijk is, dat op de vergadering, waar deze zaken worden behandeld, een plaatselijke bakker, "aandeelhouder" van de vereniging, vindt dat door de vereniging "bedeelden" hun brood, dit kon dan voor "slijtersprijs", bij hem behoorden te kopen. Een ander lid vindt echter dat ze vrij moeten zijn bij hun bakkerskeuze, want anders konden de andere geldverstreckende instanties ook wel met eisen komen.

Jachtrecht

Men slaagt er in 1896 in "om de beschikking over het jachtrecht van onder Berlikum gelegen landen te erlangen". De gelden die dit oplevert, komen ter beschikking van de vereniging. Dit is geruime tijd zo gebleven.

Het bestuur heeft, trouwens in 1896 ook inlichtingen ingewonnen over een hulp-, crediet- of voorschotbank.

Deze werden "haar bereidwillig verstrekt omtrent de Hulpkas der Israëlieten in Leeuwarden". Men besluit "voorhands deze zaak te laten rusten" omdat een oprichting hiervan "slechts bij een paar leden sympathie had". Geen voorschot- of spaarbank dus.

Maar op 28 april 1902 is die er wel, want dan keurt de ledenvergadering "het voorstel van den penningmeester goed om van het kasgeld f 350,- bij de coöperatieve voorschot- en spaarbank Berlikum rentegevend te beleggen".

Op 28 december 1896 vergaderen leden van het bestuur met afgevaardigden van het armbestuur en diakenen van de Hervormde en Gereformeerde kerk. Daar wordt voorgesteld,

dat men elkaar zal inlichten over verleende steunuitkeringen. Hoewel men eerst accoord schijnt te gaan, komt hier in de praktijk weinig van terecht. Dit kon ook niet, want de diakenen behoorden geen inlichtingen te geven over hun steunverlening.

Verder wordt er een oproep gedaan in de richting van de verhuurders van woningen. Men wordt gevraagd geen woningen te verhuren aan arbeiders buiten het dorp "die niet in het onderhoud van hun gezin kunnen voldoen". Er zijn "gebreken in de bestelling van brieven in en buiten de kom van het dorp". Daarom "zal het, bestuur der vereeniging middelen beramen om hier een post- en telegraafkantoor te krijgen".

In 1897 komen nog weer andere, mogelijkheden ter sprake om "armoede" te bestrijden. Het maken van klompen? Er worden wel inlichtingen ingewonnen, maar er komt niets van. Met het maken van manden gaat het op de zelfde wijze. Een plaatselijke koopman wil wel erwten laten lezen bij "grote werkloosheid". Er wordt ook gesproken over het verkrijgen van land, dat dan aan "kleine luiden" zoals ook elders gebeurde, zou kunnen worden verhuurd. Een voorstel om "de vroeger hier bestaande door de arbeiders opgerichte turfbond" door de vereniging te laten "subsidiëren vindt geen genoegzame ondersteuning". (de turfbond zal gezamenlijk turf hebben gekocht voor zo laag mogelijke prijs om die dan zo goedkoop mogelijk te verkopen onder de arbeiders.)

In mei 1899 wordt voor het eerst gesproken over onderhoud van straten en wel over wie de "onderhoudslast" zou moeten dragen voor de Tichelersdyk. Volgens de vereniging de gemeente Menaldumadeel.

Op de ledenvergadering van mei blijkt, dat men het niet altijd met elkaar eens is. Als een lid bij de rondvraag opmerkingen maakt wie er nu precies de arbeiders voor het vlas braken zal aanwijzen en wie betaalt, de armvoogden moeten meer tot de beurs, dan "ontspint zich daarover eene zeer onregelmatige discussie, waarbij het den voorzitter buitengewoon moeilijk werd gemaakt de noodige orde te bewaren en na einde waarvan men tot geen besluit was gekomen".

In deze tijd zijn er 35 leden. Op de vergadering van mei 1899 waren daarvan 12 ter vergadering gekomen.

Voorzitter van de vereniging, A.B. Roerda, komt te overlijden. In zijn plaats wordt op de ledenvergadering van 4 februari 1901 gekozen Mr. J.H.Dull.

In 1900 schijnt er niet vergaderd te zijn, althans er is niet genotuleerd. Op de vergadering van februari 1901 blijkt dan ook dat "enkele leden weigerachtig bleven hunne contributie over 1900 te betalen". Men besluit dan over 1901 geen contributie te heffen. (De vereniging had een batig saldo van f 435,90) Trouwens, ook in 1902 en 1903 vermeldt het kasboek geen contributie inkomsten. In deze jaren zijn er alleen inkomsten uit de jachtrechten en wat rente.

De verbinding tussen de dorpen Menaldum (gemeentehuis!) en Berlikum is niet zo best, vindt men op de ledenvergadering. Er wordt een commissie van 3 personen ingesteld. Er zal gevraagd worden aan B. en W. van Menaldumadeel "die commissie door den gemeentearchitect gratis te doen bijstaan". De commissie zal mogelijkheden moeten onderzoeken tot verbetering van de verbinding tussen de beide dorpen. Er wordt hier kennelijk aan een aan te leggen fietspad gedacht. "Ter bestrijding van noodzakelijke uitgaven wordt uit de kas der vereeniging een krediet van f 50,- toegestaan".

Nieuwe bezems vegen schoon, zegt het spreekwoord. Nieuwe voorzitters komen met andere acties, leren de notulen van de ledenvergadering van 1902 en volgende jaren. Gaat het secretaris Alma te snel of gaat het anders als hij wenst? In 1904 en 1905 legt hij de pen neer. Men probeert hem onmiddellijk tot andere gedachten te brengen, maar pas in 1906 verschijnt zijn handschrift weer in het notulenboek.

Op de ledenvergadering van 1902 komen o.a. aan de orde de spaarbank (die blijkt er dan te zijn), het fietspad richting Menaldum, de nieuwe Menaldumerweg, de tram, de posterijen, de koemarkt, het groene kruis en de vuilnisbelt. Ga er maar aanstaan!

En toch werd deze vergadering, begonnen om 8 uur, om ruim 10 uur gesloten. (Nou ja, er waren ook maar 8 wijze heren aanwezig, ze konden dus elk gemiddeld ruim een kwartier praten.)

Veel punten dus. Wat gebeurt er mee?

Het fietspad

Er blijkt tamelijk veel medewerking, zowel vanuit Menaldum als uit Berlikum. Toch zijn er nog wat strubbelingen met de met name genoemde eigenaren van de benodigde grond, belanghebbenden en "aanliggers". In 1903 blijken de problemen opgelost en verdwijnt het pad uit de aantekeningen. Wat de gewone "nieuwe weg ter breedte van 7 meter" naar Menaldum betreft, daar over is vóór 1902 eigenlijk niets in de notulen te vinden. Maar nu wordt vermeld dat "in het voorjaar van 1903 de lang verwachte betere verbinding der dorpen Berlikum en Menaldum, vooral door het initiatief onzer vereeniging mag worden tegemoet gezien".

De tram

Aangaande de tram wordt opgemerkt "dat niet tegenstaande de betere en snellere verbinding met het centrum der provincie door middel van een tram de verzending van brieven nog veel te wenschen overlaat". Er zal een "adres aan de bevoegde autoriteiten worden verzonden om verbetering in de toestand te verkregen".

De post

Op de klachten over de posterijen is "een afwijzend antwoord van den Directeur der posterijen ontvangen". Misschien, denkt men, zal er verbetering komen nu in de buurt uitbreiding komt van het lokaalspoor.

In 1905 is het met de postzaken nog niet in orde. Een optimistisch lid denkt dat er in Berlikum wel spoedig een postkantoor zal komen, maar een ander lid heeft er een pessimistischer kijk op. Toch zal het bestuur maar eens naar "den Heer Inspecteur bij de Posterijen en Telegrafie te Leeuwarden om nadere informatie betreffende deze zaak in te winnen en een krachtig pleidooi te houden voor het verkrijgen van het gewenschte kantoor alhier". Het heeft geen resultaat. Op de vergadering van 1906 moet worden medegedeeld dat via het gemeentebestuur bericht is ontvangen "dat naar het oordeel van de directeur van de posterijen en de telegrafie het brieven vervoer te Berlikum van te geringe omvang is om de vestiging van een post- en telegraafkantoor aldaar te rechtvaardigen".

De jaarlijkse koemarkt

"De jaarlijkse koemarkt" vindt men in 1902, zou er wel bij varen als door het aanbrengen van beplanting met struikgewas het oostelijk deel meer zou kunnen worden beschut. Misschien willen de eigenaars van de beplanting, "de kerkvoogden van Berlikum", er verbetering in aanbrengen. Dit wordt gevraagd. Nee dus. Antwoord, in 1903, meldt "dat het collegie van een beplanting tot beschutting van het oostelijk deel der zoogenaamde Berlikumer Koemarkt geen heil verwacht en daartoe niet zal overgaan".

Eveneens op de ledenvergadering van 1902. "Het lid D. v.d. Mey" brengt de oprichting van een afdeling van het Groene Kruis ter sprake. Men komt tot de conclusie dat "allen het eens zijn dat het aanschaffen van verplegingsmiddelen en het in voorraad hebben van verbandmiddelen zeer goed op den weg onzer vereeniging ligt en dat het voorkeur zou verdienen die zaak van onze vereeniging te doen uitgaan, liever dan een afdeling van het Groene Kruis hier ter plaatse op te richten." De voorzitter Mr. Dull, wenst echter eerst meer inlichtingen en gegevens over deze zaak. Dit gebeurt en op de ledenvergadering van april 1903 vertelt de voorzitter hoe de zaak in Hennaarderadeel geregeld is. In Berlikum zou, voor het oprichten van een afdeling, een bedrag van f 300,- nodig zijn en een jaarcontributie van f 0,25. "Na eenige besprekingen komt men tot de conclusie dat het Groene kruis het beste zou behooren bij het onderling begrafenisfonds alhier". (!!)

In april 1904 wordt "na ampele bespreking tenslotte besloten dat wanneer alhier een vereeniging "het Groene Kruis" wordt opgericht, het bestuur gemachtigd is zoo noodig deze vereeniging met ten hoogste f100,- uit de kas van Dorpsbelangen te steunen." Meester Groenewold was niet voor het Groene Kruis. In andere dorpen, beweerde hij, werkte het "niet bijzonder gunstig" en bovendien "Het Burgerlijk armbestuur alhier is in het bezit van sommige instrumenten dienstig voor geneeskundig gebruik."

In de vergadering van 1905 wordt gemeld, dat er een afdeling van het Groene Kruis is opgericht. De f 100,- is nog in de kas van Dorpsbelangen, want er was geen subsidie door de nieuwe afdeling gevraagd.

Op de vergadering van 1902 nog meer zaken. Het lid L. Runia "houdt zich overtuigd dat men met hem de noodzakelijkheid inziet om hier in Berlikum eene verzamelplaats te hebben van vuilnis en diergelijke. Hij weet dat het dagelijksch bestuur der gemeente ook daarvan overtuigd is en er om eene geschikte plaats gezocht wordt".

" De vergadering is eenparig van hetzelfde gevoelen, misstanden als heerschen in de Knikkersteeg en Multjelaan zullen worden te keer gegaan en aan vele ingezetenen zal een goede dienst worden bewezen, daargelaten nog het bevorderen der algemeene gezondheid". Er zal naar een geschikte plaats worden omgezien. In 1903 is nog niets gerealiseerd, maar men denkt, nu aan een perceel land aan het "Berlikumer wijd". In 1904 is "het Dagelijksch Bestuur onzer Gemeente nog steeds zoekende naar een hiervoor geschikt terrein". Dat is niet gelukt, want "dit College stuit telkens op groote moeielijkheden".

Uit de notulen van 1905 blijkt dat er dan een "reinigingsdienst" bestaat en het "vuilnis" wordt afgehaald door een "reiniger".

Als wij al deze bemoeienissen nagaan dan lijken ons dat echt onderwerpen voor dorpsbelangen, maar de vereniging voor Dorpsbelangen in Berlikum omschreef in de statuten haar doelstellingen toch anders. Daarin wordt gesproken over geldelijke en andere steun in tijden van nood. Lag hierin mogelijk het verschil van inzicht dat er klaarblijkelijk in deze tijd bestaat tussen voorzitter Mr. Dull en secretaris notaris Alma? Dit betekent niet, dat de steunverlening geheel vergeten wordt. In het kasboek vinden we bijv. dat in 1906 er een "Uitdeeling aan Weduwen en behoeftige gezinnen" is geweest van f 155,- en in 1907 vinden we een post voor gekocht vlas, groot f 600,-.

Merkwaardig treft men in de buurt van de posten voor de "uitdeling" telkens eerst de naam D.G. van Wigcheren en later R.D. van Wigcheren aan. Zij ontvangen "bodeloorn". Het zijn wel geen grote bedragen (ze variëren van f 1,- tot f 3,50.)

Uit de plaatsing van deze posten kan men opmaken dat deze personen niet alleen de contributies ophaalden, maar ook bij de "uitdeling" hand en spandiensten verleenden. Ja, soms is er zelfs een aanwijzing dat de "heren" van hun advies gebruik maakten.

In 1904 wil men een bijdrage geven aan de Voorschot- en spaarbank om in de scholen het schoolsparen te bevorderen. Daar zijn spaarkasten voor nodig.

Meester Groenewold acht de oprichting van schoolspaarbanken niet gewenst. Het voorstel wordt voor nader onderzoek aangehouden. Het volgend jaar blijkt dat in de 3 scholen schoolspaarbanken zijn opgericht. De kosten zijn betaald door de Coop. Voorschot- en spaarbank. Dus "dit zaakje behoeft hier niet meer te worden behandeld".

In 1906 blijkt het schoolsparen goed te lopen. Mr.Dull kan bekend maken dat er in ruim een half jaar in de drie scholen "reeds ongeveer f 400,- is ingelegd". Dit is "een verblijdende mededeeling".

"De betere en snellere verbinding met het centrum der provincie", de tram laat te wensen over. De laatste tram (8 uur) uit Leeuwarden vertrekt niet van het spoorstation maar van de Vrouwenpoort. Bovendien wordt niet gewacht als de aansluitende treinen te laat zijn. De directie van de tramwegmaatschappij zegt, althans op papier, verbetering toe. De laatste tram zal van het station vertrekken en de vertraagde treinen afwachten. De klachten verdwijnen echter niet. Vaak, staat in de notulen, hebben de treinen zo'n 10 minuten vertraging, maar de tramconducteurs mogen maar 3 minuten wachten. Het gevolg laat zich raden. Vertraagde reizigers, post en vracht!

Mr. Dull zou graag bomen langs de wegen zien. Moet niet, beweert de vergadering, want "boomen zijn zoo wel voor den weg, maar ook voor de aangrenzende landen schadelijk". De wegen en paden, vindt men, zijn trouwens wel slecht onderhouden en allerlei rommel wordt er maar opgegooid, zelfs "in de onmiddellijke nabijheid van het dorp".

De heer Alma zou een "volksbibliotheek" in het dorp wenschen. "De Maatschappij tot Nut van het Algemeen" zou hierbij wel hulp willen verlenen. Niet nodig want "de hoofdonderwijzer der Openbare Lagere School heeft reeds zijn aandacht op dit punt gevestigd". Bovendien blijken ook al 2 bibliotheken ter plaatse te bestaan en daarom zal "onze vereeniging zich niet met deze zaak bemoeijen, maar die aan het initiatief van anderen overlaten".

In 1906 wijst K.J. v.d. Akker op het belang van cursussen voor Land- en tuinbouw.

Veilingvereniging "de Afslag" komt voor deze actie het eerst in aanmerking. "Mocht deze daarmede sympathieseren, aan haar wordt dan de steun en bijstand onzer vereeniging aangeboden". Men zou kunnen beginnen met "Bemestingsleer". Ook wordt gesproken over de wenselijkheid van een "proefveld" in Berlikum. Het bestuur van "de Afslag" kan een renteloos voorschot krijgen voor het opstarten van een proeftuin.

In 1908 wenst de heer R.S. Braaksma als bestuurslid af te treden. In zijn plaats komt Pieter R. Braaksma.

Er is een verzoek ingekomen van de "Christelijke Werkliedenvereniging". In de winter 1906/1907 had de vereniging vlas laten bewerken door werkloze leden. Maar door de lage vasprijzen was een tekort ontstaan. Men vraagt nu een bijdrage voor het wegwerken van dit tekort. Men krijgt die niet. Motivatie: "de Christelijke Werkliedenvereeniging is bij het ondernemen der vlasbrakerij in onze banen getreden, dat zij helaas al te sectarisch te werk gaat, dat onze vereeniging, zich moet houden neutraal op kerkelijk en politiek gebied en de slotsom is dat hoewel men over het algemeen het initiatief voor self help waarvan die vereeniging bij de aankoop van vlas ter bewerking door hare leden is uitgegaan op prijs stelt men algemeen van oordeel is het gedaan verzoek af te wijzen".

Het vlasbraken van Dorpsbelangen zelf was trouwens ook niet erg winstgevend geweest. De heer L.P. Runia moet een verlies melden van f 233,99.

In het kasboek lezen we genoteerd op 23 februari 1907 een vergoeding voor de verlichting en verwarming enz. der schoollokalen bij de gehouden cursus in bemestings leer door den Heer Leenderts van Leeuwarden. Hieruit kan geconstateerd dat er inderdaad een begin is gemaakt met tuinbouwonderwijs in Berlikum.

In 1908 (sept.) is er een verzoek van de Doopsgezinde predikant, Ds. Reinders, ingekomen namens een groep geitenhouders, "om ter verbetering van het geitenras, voor rekening onzer vereeniging een Zwitsersche bok aan te schaffen en hier te stationeeren". Voor die aankoop wordt f 60,- beschikbaar gesteld. Verder wordt besloten "voor onderhoud en verzorging van het dier f 0,50 per week te besteden en wordt, het springgeld op hoogstens f 0,25 gesteld".

De notulen van 27 december 1908 vertellen ons, dat de "arbeidende klasse" zich ondertussen ook had weten te organiseren. Er is dan een schrijven van de plaatselijke besturen van de "Christelijke Werkliedenvereeniging", van de vereniging "Patrimonium" en de "Sociaal Democratische Arbeiders Partij" binnengekomen. Dus hier een duidelijke eensgezinde samenwerking. Zij vragen in dit schrijven het bestuur van dorpsbelangen "pogingen ter verruiming in de bestaande werkeloosheid te steunen". Bovendien wordt op een aantal werkzaamheden gewezen, die hiertoe zouden kunnen dienen. Hoewel men niet veel zin blijkt te hebben. (Naast nog andere uitvluchten verklaart men "dat het zoeken naar werk niet in de lijn onzer vereeniging ligt, maar beter en met meer kans van slagen door den werkeloos zelf kan geschieden"), geeft deze brief toch aanleiding tot veel activiteiten. Eerst al is het aanleiding tot een buitengewone ledenvergadering op 12 januari 1909 en vervolgens dat jaar nog tot een viertal vergaderingen.

Ergens komt hier een ontwikkeling naar voren op sociaal gebied. De "arbeidende klasse" begint meer voor haar rechten op te komen, maar de meer "welgestelde ingezetenen" willen eigenlijk de teugels in handen houden.

Gaan wij de ontwikkelingen na. Een doelstelling van dorpsbelangen is om steun te verlenen "om in het gebrek aan werk voor de arbeidende klasse te voorzien". Dat vragen de besturen van de drie verenigingen dan ook. Maar het bestuur van dorpsbelangen gaat nu aan het afschuiven. Ze wijzen in de richting van de kerkvoogden en het waterschap, die zouden wel iets kunnen doen. En, zegt men, de drie verenigingen en hun werkloze leden zouden zelf op zoek kunnen gaan. Misschien zou dorpsbelang, als zulk werk gevonden zou worden, mogelijk wel enige subsidie willen geven. Hier komt ook een plan uit de bus om de verbinding tussen "de Knikkertsteeg en de Poepedyk" te verharderen en de "Middelste laan" te verbeteren. Dorpsbelangen laat een begroting opmaken. De besturen van de arbeidersverenigingen moeten maar proberen bijdragen van betrokken eigenaren te krijgen en er moet een bijdrage van de gemeente komen. Is er dan niet genoeg, misschien wil dorpsbelang dan ook nog iets bijpassen. We lezen niets over een uitvoering van dit plan.

Er wordt naar aanleiding van de brief van de drie verenigingsbesturen uitvoerig over de werkloosheids situatie gesproken. Uiteindelijk komt één van de leden van dorpsbelang tot de merkwaardige conclusie dat "de ellende, het spook der werkeloosheid, was hier niet zoo groot dan wel menigeen zich voorstelt" !

Toch zal men wat doen. Met medewerking, van "de arbeidende partijen" wil men bij "de ingezetenen een inteekenlijst laten circuleren". Dit gebeurt en men haalt f 399,50 bij elkaar. Later peutert men bij de gemeente nog eens f 377,50 los.

Hoe nu dit geld te verdelen? Men vraagt de drie verenigingen met een lijst te komen van personen, die hulp behoeven en werkeloos zijn. Maar van de genoemden moeten dan tevens ook allerlei persoonlijke gegevens vermeld. De lijst komt er inderdaad en deze vermeldt 55 namen. Deze lijst met namen (vandaag nog in volle omvang te vinden in het notulenboek) wordt in de ledenvergadering aan de orde gesteld om met de leden "Middelen te beramen om deze zaak tot een goed einde te brengen". Hebben al die mensen hulp nodig? Nee, vindt men, er zijn er al vast drie die een eigen "huisje" hebben en zes die een stukje land huren. Die hoeven niets! Verder zal er geïnformeerd worden om inlichtingen over mogelijke andere steun bij de armvoogd en de drie diaconieën. Deze, met uitzondering van de Geref. diaconie (terecht!), geven de gewenste inlichtingen. Kon dit, mocht dit toen maar zo?

Ook plaatselijke bezitters van "fabrieken" wordt gevraagd de ingediende lijst te bekijken. Heeft er misschien ook iemand van de vermelden bij hen gewerkt? Ja, wordt ontdekt, iemand had dit jaar gedurende 30 weken ongeveer f 300,- verdiend. Zes anderen gedurende 30 weken f 10,30 per week. En een drietal zelfs gedurende het hele jaar ruim f 1000,-. Nou, zulke mensen behoeven natuurlijk geen steun! Vervolgens verdeelt men de lijst in 5 categorieën. 1e voor dadelijke ondersteuning; 2e voor waarschijnlijk of mogelijk dadelijke ondersteuning; 3e voor werk zoodra dit gevonden is; 4e voor werk, doch niet dringend; 5e die van de lijst dienden afgevoerd te worden.

In de ledenvergadering wordt bovendien nog opgemerkt dat met matten, korven of klompen maken mogelijk nog werk te verschaffen was. Dit bleek niets op te leveren.

Na al deze besprekingen besluit men een brief te sturen naar de drie "arbeidersverenigingen". De tekst is weer volledig opgenomen in de notulen. De brief komt tamelijk neerbuigend over. Het komt hier op neer: Het aantal aangegeven personen is onjuist. Er staan er te veel op. Ze worden bij name genoemd. "Naar de bescheiden (!) meening van ons bestuur, en gij zult naar ons oordeel die meening met ons deelen, is bij genoemde gezinnen geen dadelijke hulp noodzakelijk".

Het bestuur van dorpsbelangen heeft nu een aantal namen, zo'n 40, op papier overgehouden, die steun zouden moeten hebben. De besturen van de drie verenigingen mogen nu de overgebleven lijst inzien, mogelijke opmerkingen inzenden, op korte termijn liefst, en dan zullen de "heren" dan "overwegen hoe en waar het ingezamelde geld het best overeenkomstig het doel der gevers kan worden besteed". Antwoord spoedig, schriftelijk,

gewenst en verwacht dus!

Op 28 januari 1909 komt het bestuur weer bijeen. Er is bericht binnengekomen "vanwege de gecombineerde besturen der werkliedenverenigingen, dat, waar onze vereniging (d.i. dorpsbel.) voor ondersteuning in de ellende door werkeloosheid ontstaan, had ter hand genomen en zich buiten hunne bedoeling (is de bedoeling van de arbeiders) van de leiding had meester gemaakt, zij zich verder buiten deze zaak wenschten te houden". Hoe nu gehandeld?

Wel, schrijft secretaris Alma; "Waar de berg niet naar Mahomed wil gaan, daar ga Mahomed dan naar den berg". Men nodigt nu een afgevaardigde van ieder bestuur uit voor samenspreking en advies. "Deze poging om het bestaande geschil op de meest vredelievende wijze op te lossen" slaagt. Voor de bespreking, zijn nu gekomen van de Chr. werkliedenvereniging Cornelis K. Runia, van Patrimonium J. Visser en van de S.D.A.P. Pieter D. de Geele. Opmerkelijk is dat hier en nu dan nog wordt vermeld dat de voorzitter gesprokene de aanwezigen "er nadrukkelijk op had gewezen dat het hier zeker niet bestemd was om openbaar gemaakt te worden"! Was het dat dan al niet? (Zie het hieraan voorafgaande!)

De overgebleven namen worden dan nu gesplitst in 4 groepen. De mensen uit de eerste groep krijgen f. 5,-, uit de tweede f 4,-, uit de derde f 3,- en uit de vierde f 2,- "De bode onzer vereniging" zal "a.s. Zaterdag de uitdeeling" doen. Totaal wordt er dan f 154,- uitgekeerd. "Er zal dan nog voldoende zijn om nog eens dergelijke uitkeering te doen".

'En dan, op de bestuursvergadering van 21 juni 1909 is er een brief van Mr. Dull, dat hij bedankt als bestuurslid. En, er is bijna uit op te maken ook, als lid. Tot ieders schrik is men dan ook de voorzitter kwijt. Er wordt besloten "om te pogen hem van dit besluit te doen terugkomen". Dit lukt echter niet. Het waarom van het bedanken wordt in de notulen niet vermeld.

Waarschijnlijk is Mr. Dull het niet eens met de gang van zaken. Een aantal jaren eerder reeds tekende hij al eens protest aan tegen het zo uitdelen van gelden. Volgens hem in strijd met de statuten. Men zou moeten pogen "in werk te voorzien". Speelt dit ook nu weer i.v.m. de net genoemde zaken? Dat is niet duidelijk uit de notulen te vinden. In de ledenvergadering van 1910 wordt de afgetreden voorzitter, Mr. Dull, hulde toegezwaaid voor hetgeen hij als voorzitter voor de vereniging deed. Terecht, hij was jarenlang een stuwende kracht. Jammer dat zo iemand meent te moeten vertrekken.

Nog een kleine zaak, eind 1909.

Een drietal genoemde Berlikumers "zich noemende bestuurders der Geiten-vereniging Berlikum en o." vragen of de "Zwitserse bok" (eigendom van Dorpsbelang) niet in eigendom kan overgaan van hun vereniging. Men heeft hierover ook, vanwege dorpsbelang, overlegd met Ds. Reinders.

Kan zo maar niet, men zal er eerst met de leden over praten en de Geitenvereniging moet eerst ook maar eens als rechtspersoon zijn erkend. Op de ledenvergadering van het volgend jaar (1910) wordt echter besloten "de aan de vereniging behorende Zwitserse Springbok aan de alhier bestaande Geitenvereniging af te staan".

In deze vergadering wordt tot voorzitter gekozen Johannes W. Swart.

In de notulen van de ledenvergadering van november 1910 lezen we ook dat "uitvoerig wordt medegedeeld hoe in den winter van 1908/1909 het bestuur door den Burgemeester van Menaldumadeel werd gewezen op het feit dat onzerzijds geen pogingen werden in het werk gesteld om ter bestrijding van armoede land in kleine percelen aan arbeiders (niet huurders) land in pacht te verstrekken, en het bestuur niemand kon vinden onder de eigenaren van landerijen bij Berlikum die genegen zouden zijn hun bezittingen voor dat doel af te staan, hoe

daarop de Burgemeester de aandacht vestigde op de bezittingen van het Old Burger Weeshuis en geparenteerd als hij was met eenige regenten van dat Weeshuis zijn invloed heeft weten te gebruiken ten gevolge waarvan die bewuste landen met November 1911 voor boven omschreven doel aan het bestuur onzer vereeniging zijn aangeboden".

Maar "deze aanbieding ondervindt van de zijde der tegenwoordige huurders tegenwerking en die huurders o.m. als motief tegen dit aanbod aanvoeren er geen genoegzaam aantal arbeiders in Berlikum zouden te vinden zijn die in de termen zouden vallen om van dat land een klein gedeelte te pachten".

Dit laatste is niet zo, zegt de vergadering, de voorzitter komt zelfs met een lijst waarop wel 60 namen prijken van in aanmerking komende personen. Hiermee doorgaan, zegt de vergadering. Het bestuur doet dit.

Sluit de overeenkomst met het Old Burger Weeshuis en stelt een reglement op van liefst 19 artikelen, waaraan de huurders moeten voldoen en zich houden.

L.P. Runia stelt een lijst, samen van "personen die als huurders in aanmerking kunnen komen". Deze huurders zullen daar "eenige zekerheid gewenscht is" een half jaar huur als voorschot, moeten betalen. Men besluit "door een bijjet gading-makers uit te noodigen zich bij de bestuurders aan te melden". In 1912 blijken er 44 huurders te zijn, zij betalen f 12,50 voor ongeveer 9 are grond. Het Old Burger Weeshuis ontvangt voor het beschikbaar gestelde land f 500,-.

Het kasboek leert ons dat dit zo blijft tot 1917. Dan gaan de huurders f 14,- betalen en krijgt het O.B.W. f 600,-. In 1923 wordt de huur f 20,- en kosten de "Weeslanden" f 850,-. Steeds zijn er 44 huurders. In de crisisjaren 1931/1932 wordt de huur weer f 16,- en de afdracht f 594,-.

In de ledenvergadering van 7 mei 1912 bedankt de secretaris, notaris H. Alma (één van de oprichters), als lid, "wegens verandering van woonplaats". De heer H. van Hulst, de nieuwe notaris, wordt zijn opvolger en gekozen als secretaris.

Op deze vergadering is ook een verzoek ingekomen van "de werklieden-vereenigingen alhier". Hierin wordt gemeld "dat zij een onderzoek hebben ingesteld omtrent de mogelijkheid om door mandenmaken op coöperatieve grondslag in de werkeloosheid hier ter plaatse te voorzien". Zij vragen hiervoor subsidie en steun. Onder anderen bij "dorpsbelangen". Het bestuur voelt er niet voor. Het gaat de financiële draagkracht der vereniging te boven, de uitkomst zal tegenvallen en "de personen die daarmee bezig zullen zijn worden gehouden niet genoeg van het vereenigingsleven voor coöperatie vereischt doordrongen te zijn". De ledenvergadering wenst echter "dat men zich met de werkliedenvereenigingen in verbinding zal stellen en de uitvoerbaarheid hunner plannen met hun zal overwegen". Het wordt niets, tenminste later wordt er niets meer over vermeld.

Geiten

In 1912 komen de geiten ook weer ter sprake. Ter sprake is "een ingekomen verzoek van de vereeniging tot verzekering van geiten om finantieele steun". Hieruit blijkt dat de draagkracht van die vereniging, die haar leden onderling wil verzekeren tegen schade, die ontstaat door het sterven van dieren, niet groot is.

De dood van een geit slokt ruim de helft van de jaarcontributie van de leden op. Nu veroorzaakt dit duidelijk geldnood bij genoemde club. Mocht er weer een geit doodgaan dan is er geen geld genoeg. Zou dorpsbelangen dan een tijdelijk voorschot willen verlenen?

De ledenvergadering vindt dat het bestuur eerst maar eens goed moet informeren naar het reilen en zeilen van de geitenvereeniging en dat daarna, onder te stellen voorwaarden, "de gevraagde steun, voorloopig bij wijze van een renteloos voorschot, zal worden verstrekt". In de vergadering van 1913 vinden we vermeld "Aan de geitenvereeniging is een renteloos voorschot van f 10,- verleend om haar in staat te stellen de schade van het verlies van eene geit te vergoeden". En dan zijn "de geiten" verder uit het nieuws verdwenen. (Het renteloos voorschot blijkt uit het kasboek, is nooit terug betaald!)

Verpachten jachtrecht en "bedeeling"

Het verpachten van het jachtrecht werd door dorpsbelang al in 1896 verkregen. Tot 1914 leverde dit per jaar een paar honderd gulden op. Het zo verkregen geld werd uitgedeeld aan mensen in armoede. In het begin van elk jaar werd daarvan een lijst vastgesteld (in de notulen vermeld!). Deze krijgen dan soms f 1,50 soms f 2,- uitgekeerd.

In 1913 waren er, volgens de lijst ongeveer 50 "weduwen en behoeftigen". In 1915 "40 weduwen en 3 oude mannen". Na 1914 brengen de pachtrechten nog f 75,- op. Voor deze rechten moeten er nu officiële stukken op zegel komen, volgens een nieuwe wet. Met plaatselijke eigenaren valt dit nog wel te regelen, met landeigenaren van buiten wordt dit te moeilijk en te kostbaar, vandaar. Na 1923 verdwijnen de baten uit het verpachten van het jachtrecht geheel uit het kasboek. Dit is het gevolg van het invoeren van de nieuwe jachtwet in 1924.

De tram

Veel, klachten over de tram in 1913. De "markttram" heeft altijd veel vertraging in Marssum en komt daardoor vaak wel een uur te laat in Berlikum aan. Aan de verlichting en de verwarming in de tram mankeert ook nog al vrij veel! Verder wenst men voldoende niet roken coupées in de tram (dit gebeurt!). In 1914 klaagt men dat het "tramstation" vaak bij het vertrek van de tram niet open is, met name bij het vertrek van de eerste tram en op zondag. En de dienstregelingen deugen ook vaak niet, vindt men. In 1920 weer "worden diverse tramklachten besproken, speciaal het te dikwijls te laat zijn der eerste tram, het reeds voor het vertrek der tram bezetten der 2e klasse door 3e klasse passagiers enz." Brieven worden over veel van deze zaken aan de tramdirectie verstuurd. Vaak belooft deze beterschap, soms wordt "het gewenschte gevolg" gemeld, vaak komt er niets van terecht.

Grens met het Bildt

Voor het eerst ter sprake 15 maart 1915. Citaat "De Secretaris brengt een kaart ter tafel van de strook grondbehoorende tot de gemeente het Bildt grenzende aan het dorp Berlikum waarvan het wenschelijk zoude zijn dat deze bij de gemeente Menaldumadeel behoorde". De Burgemeester heeft verzocht een poging aan te wenden grensverandering te krijgen. Algemeen is het Bestuur van meening dat "het adres moet worden ingediend door de gezamenlijke bewoners van de bedoelde strook grond". Dit is de eerste keer dat deze zaak ter sprake komt, het zal niet de laatste keer zijn!

Postzaken

Al in 1896 kwamen de eerste klachten in de notulen over de posterijen. Ook in de volgende jaren blijven die klachten. Op brieven hier over naar de directie komen meestal "afwijzende antwoorden". (P.T.T. is hierin tot de dag van vandaag altijd sterk geweest!)

In 1913 zijn er klachten over het functioneren van het hulppostkantoor en de buslichtingen. In 1918 wordt gemeld "dat in de laatste jaren de bezorging der posterijen hier behalve door den bode Westra geschiedt door eenige jongens, die slordig hun werk verrichten". Men heeft trouwens ook vernomen dat de posterijen willen bezuinigen: Minder bestellingen en minder personeel. Men besluit om de hulp van de Kamer van Koophandel en de veilingvereniging "de Afslag" in te roepen om dit te voorkomen.

In 1919 blijkt dat de houder van het hulppostkantoor met pensioen zal gaan. Men vindt, Berlikum zou nu, in de plaats van een hulpkantoor, een gewoon postkantoor moeten hebben, dat ook langer per dag open is. De Kamer van Koophandel in Franeker stelt zich achter dit verzoek. De bediening aan het loket trouwens "laat ook veel te wenschen over". Bovendien zijn er ook nu weer klachten over het te laat aankomen van brieven.

In juli 1920 geeft de Burgemeester door, dat hij vernoemen heeft dat "de kantoorhouder der posterijen, de heer J. Anema, wegens gevorderden leeftijd ontslag heeft ontvangen". De Burgemeester raadt dorpsbelangen nu aan rond te kijken naar een geschikt gebouw voor het kantoor en een geschikt persoon voor de betrekking. Het bestuur besluit nu, om haar wens te verkrijgen, een Postkantoor, zelfs "een adres" te verzenden aan de Minister van Waterstaat. Berlikum heeft geen hulpkantoor maar nu een echt Postkantoor nodig!

Maar ja, dan de notulen van oktober 1920. Deze melden "bij gerucht is vernomen dat benoemd zal worden tot kantoorhouder der posterijen, iemand die thans geheel buiten het vak werkzaam is". Maar dat kan toch niet! Kan wel, blijkt. Verdere notulen: "Blijkbaar wordt er echter bij posterijen meer gelet op het voor postkantoor te bestemmen huis dan bij benoeming te letten op een geschikt en bekwaam persoon". Aldus de notulen van 8 december 1920. Dorpsbelangen vond in het verleden, vindt dan en zal ook in de toekomst meestal geen oor vinden bij P.T.T.

De Gruize

Geciteerd de notulen van de ledenvergadering van 8 april 1913. "De voorzitter deelt mede dat er een plan bestaat de Gruize te dempen, dit water gelegen midden in het dorp, verkeert in zoodanige staat van verwaarloozing en vervuiling dat het voortbestaan voor de volksgezondheid zeer nadeelig moet zijn, terwijl het totaal onbevaarbaar is. Voor de gemeente Menaldumadeel zijn de kosten bedragende ongeveer f 4.800,- te bezwarend, wel willen Burgemeester en Wethouders een voorstel indienen wanneer belanghebbenden ongeveer f 2.800,- in de kosten bijdragen.

Algemeen is men van oordeel dat demping zeer in het belang van Berlikum is en vooral van de eigenaars en bewoners der omgelegen percelen, deze toch zullen aanzienlijk in waarde stijgen. Van de eigenaren is evenwel niet te verwachten dat hunne bijdragen f 2.800,- zullen belooft. De voorzitter stelt voor als blijkt dat de Vereeniging het belang dezer zaak inziend een bedrag van f 100,- beschikbaar te stellen. Na langdurige bespreking wordt het voorstel "aangehouden". De voorzitter en een bestuurslid moeten eerst proberen "om de gevoelens van de belanghebbenden te vernemen".

Op 4 april 1914 blijkt "Het voortbestaan der Gruize nog steeds een ergernis voor Berlikumer inwoners" te zijn. Eindelijk, 3 april 1917, wordt gemeld dat de gemeenteraad heeft besloten tot demping over te gaan.

Er is namelijk "grond van het afslagterrein" beschikbaar en dit zal worden gebruikt. Dit stemt tot tevredenheid. Men wijst nog wel op het feit "waar thans zooveel grond beschikbaar is overgegaan zou kunnen worden tot demping van meerdere slooten, wier bestaan gevaar oplevert voor het verkeer of de volksgezondheid." Er wordt echter "bericht ontvangen dat vooralsnog niet tot verdere demping kan worden overgegaan".

Bestuurs- en verenigingszaken

Op de ledenvergadering van 8 april 1913 wordt bekend gemaakt dat de heer J.W. Swart "te kennen heeft gegeven wegens tijdgebrek als lid van ons bestuur te bedanken". In zijn plaats wordt gekozen de heer Klaas E. Lautenbach.

De voorzittershamer wordt gehanteerd door L.P. Runia.

Uit de volgende punten mag blijken dat men langzamerhand andere dingen van de vereniging gaat verwachten. Was deze vooral opgericht om steun te verlenen bij armoede en werkloosheid, nu gaat het meer in de richting van "dorps" belangen.

Dit komt wel heel duidelijk naar voren op de ledenvergadering van 14 april 1914. "Het blijkt thans dat vele leden op het één of ander gebied verbetering in een bestaande toestand wenschen", schrijft de secretaris. Hij noemt daarna het aanbrengen van een vaste los- en laadplaats voor vee aan de tram, "dorpsbelangen zal moeten zorgdragen dat de Buren na afloop van het drukke bietenrijden in het najaar wordt geschrobd", het telegraaf- en telefoonkantoor moet de gehele dag geopend zijn, "wanneer het volle maan is, doch deze door de weersgesteldheid geen licht geeft zal men de lantaarns ook doen branden", enz., enz. Hieraan wordt door de secretaris toegevoegd "Dorpsbelangen moet echter niet dadelijk te veel verzoeken".

In de vergadering van 15 maart 1915 "acht de secretaris het wenschelijk dat Dorpsbelangen een paar rustbanken voor de wandelaars plaatst". Nu "zitten velen des Zondagsmiddags op de bermen van den weg". Dit komt later nog wel weer ter sprake, bijv. 11 oktober 1920 wordt "namens eenige oude mannen het verzoek ontvangen tot het plaatsen door Dorpsbelangen van eenige banken". Hoewel sommigen er wel voor zijn, komen ze er niet, want anderen

denken "Dat de banken niet bestand zullen zijn tegen de vernielzucht van de jeugd" en later "de banken zullen toch vernield worden door de jongens". Er zijn ook telkens klachten over de klok op de kerktoren. Het "uurwerk" loopt niet goed. Het wijkt vaak wel 10 minuten af van de officiële tijd. Men verzoekt de man "belast met de regeling van het uurwerk" er beter op te letten. Als dat niet helpt richt men zich tot de kerkvoogden en roept zelfs de hulp in van Ds. van Eyck van Heslinga.

Eind 1919 is voorzitter L.P. Runia zeer onverwacht overleden. In zijn plaats kiest de ledenvergadering van 12 april 1920 de heer K.J. van den Akker tot lid van het bestuur en tot voorzitter.

Uit de activiteiten van "dorpsbelangen" wordt duidelijk dat de oorspronkelijke doelstelling zo langzamerhand veranderde. De "hulp bij armoede en werkloosheid" raakt meer op de achtergrond. Hiervan blijft bijv. nog in het kasboek te vinden het huren en verhuren van perceeltjes land aan minder vermogenden. In 1924 is het recht op de opbrengsten van het jachtrecht vervallen en kan dit geld niet meer uitgedeeld aan weduwen, enz. De nieuwe activiteiten worden "dorpsbelangen" in meer algemene zin.

II "DORPSBELANGEN", 1920 - 1940

Er ontstaan, zagen we, meer activiteiten in algemene zin en het oorspronkelijke doel "hulp bij armoede en werkloosheid" raakt meer op de achtergrond. In 1928 ontdekt het bestuur dan ook "dat de statuten volstrekt niet meer aan het doel der vereeniging beantwoorden". Men had trouwens ook vergeten in 1923 opnieuw goedkeuring voor de statuten te vragen, waardoor de vereniging dus geen rechtspersoonlijkheid meer bezat. (De vraag is maar of er daarom wel land gehuurd en doorverhuurd kan worden!) Notaris van Hulst zal nieuwe statuten maken en daarvoor dan Koninklijke goedkeuring vragen, om op die manier de rechtspersoonlijkheid terug te krijgen. Dit gebeurt echter niet, het werkstuk van de notaris wordt door de vereniging niet goedgekeurd en men laat het er dan verder ook maar bij.

Het enige wat uit de "oude" tijd nog is overgebleven is de Landverhuur.

Het land, gehuurd van Old Burger Weeshuis te Leeuwarden, werd altijd in 44 perceeltjes verdeeld. In de notulen wordt dan meestal ook gesproken over de "verhuur van de 44". Deze 44 personen, dit wordt herhaaldelijk gemeld, moeten "landarbeiders" zijn en ze mogen anders geen grond huren of bebouwen.

De fabrieksarbeiders (werklieden van melkfabriek en steenfabriek) komen ook niet in aanmerking. Deze zouden soms ook wel graag een perceeltje grond hebben. Men slaagt er in om in 1922 een perceel bouwland aan de "Achter Opvaart", eigen aan Anne Ymes Lautenbach te huren en dit door te verhuren aan 6 fabrieksarbeiders. Zij betalen hiervoor f 220,- per jaar. Dorpsbelangen is hier dus alleen maar "tusschen-persoon". Dit heeft geduurd tot 1932.

In het begin van de jaren twintig bestaat er "de Vereeniging tot bevordering van het verkrijgen van onroerend goed door landarbeiders".

Deze vanuit Menaldum opererende vereniging verkrijgt land aan "de Boterhoek". Eigenlijk, kan men opmaken uit de notulen, is dorpsbelangen met deze activiteiten niet erg ingenomen. Landarbeiders die land in huur hebben van deze instantie kunnen geen perceel van de "44" meer krijgen, besluit men.

In 1929 begint een ernstige crisistijd, die in de dertiger jaren voortduurt. Dit komt ook in de notulen naar voren. De huur van de perceeltjes land blijkt dan voor de arbeiders te hoog te worden. Reden voor het bestuur om bij de regenten van het Old Burger Weeshuis verlaging van de huursom te vragen. Deze verlaging komt, eerst wordt het f 680,- dan de "44" elk f 16,- vervolgens f 594,- en uiteindelijk in 1935 f 360,-.

Voor de perceeltjes wordt dan f 9,- betaald. Hieraan komt in 1937 een einde. Het Old Burger Weeshuis besluit dan het land te verkopen. Dorpsbelangen denkt eerst nog aan kopen, maar dit wordt, daar er dan ook geld geleend moet worden, voor de vereniging "te bezwaarlijk". En

bovendien "is een loonende exploitatie voor de vereeniging onmogelijk". Men koopt dus niet en daarmee komt een eind aan een periode van ruim 25 jaar, waarin men "landarbeiders" perceeltjes grond beschikbaar kan stellen.

De tram

Ook in deze periode blijft, de tram in het nieuws. September 1921 lezen we "Besproken wordt de slechte loop der trammen voor de schoolkinderen, de trammen loopen thans op zoodanige tijden dat de kinderen een uur te vroeg in Leeuwarden zijn, terwijl ze weer een uur te laat kunnen vertrekken". Pas in 1926 wordt hierin enige verbetering gemeld. De tram vertrekt nu in elk geval 's middags vroeger uit Leeuwarden. Klachten blijven er echter wel. Zo vindt men in 1929 dat de verbindingen met Leeuwarden verbetering behoeven. Aangezien deze klachten er ook in Beetgumermolen zijn, besluit men gezamenlijk naar de directie in Heerenveen te gaan en daar de wensen naar voren te brengen. De notulen melden: "De heeren in Heerenveen waren zeer vriendelijk en wilden wel op alle manieren helpen, maar volgens hunne bewering was hulp in dezen onmogelijk". Hiervoor worden verschillende redenen aangevoerd. "Kortom toen 't onderhoud geeindigd was, wisten we dat er van verbetering weinig sprake zou zijn".

Men had bij dit onderhoud o.a. gevraagd of er hier geen "motorwagens" zouden kunnen rijden. Deze reden bijvoorbeeld ook op de lijn Drachten-Heerenveen.

In 1932 hoort men dat deze dienst voortaan met autobussen zal worden gereden. Men vraagt nu, verwijzend naar het, onderhoud in 1929, of de motorwagens nu op de lijn Leeuwarden-Berlikum kunnen gaan rijden. Maar de directeur van de tramwegmaatschappij meldt dan "dat tot hun spijt niet aan ons verzoek kon worden voldaan, er waren geen motorwagens beschikbaar gekomen. Bij wijze van troost werd er nog bijgevoegd dat verbetering van het verkeer op het genoemde baanvak Leeuwarden-Berlikum de volle aandacht van de heeren had".

En hiermee eindigt het hoofdstuk "tram" in de annalen van dorpsbelangen.

Rustbanken.

In de vergadering van 1915 en ook in latere vergaderingen werd aangedrongen op het plaatsen van banken hebben we gezien. Dit gebeurde tot nog toe niet omdat de "jongens" ze toch maar zouden vernielen. In 1921 komt het er echter toch van. Een geschikte plaats voor een "rustbank" wordt "geacht de noordelijke berm aan den Hoogendijk voor het hof van S. Hiemstra". Hoewel later een plaatsing voor de tuin van het armhuis ook erg geschikt wordt gevonden, komt de bank toch aan de Hoogedijk. Omdat hij "zoo mogelijk bestand moet zijn tegen de vernielzucht van jongens" zal er gezorgd worden voor de aanschaffing van een paar spoorbiels en dan kan timmerman Nieuwenhuis de bank plaatsen. (De spoorliggers kostten f 2,-)

Het blijkt wel een succes, er komen banken bij. In 1927 klaagt iemand "dat hij last ondervindt van jongens die gebruik maken van de bank op den Bildtdyk bij het bij hem in eigendom behorende hof". Hij verzocht, de bank te verplaatsen. Opgemerkt wordt "dat bij verplaatsing der bank anderen met dezelfde klachten zullen komen". De bank wordt dus niet verplaatst. Bovendien krijgt de klager te horen dat hij "veel last kan voorkomen door te zorgen dat de sloot langs zijn hof voldoende diepte heeft zoodat er steeds water in staat".

In de notulen van de algemene vergadering van 1933 lezen we dan nog dat "de bank ter sprake komt welke indertijd door Dorpsbelang geplaatst is aan den Hoogendijk. De bank is verdwenen, niemand weet waar ze gebleven is". We weten het nog steeds niet, want vanaf dan zwijgen de notulen over de banken.

Verkeer.

Dit is een nieuw punt van aandacht. Voor de eerste keer in 1921. Dan wordt "de aandacht gevestigd op den gevaarlijken toestand met het oog op het drukke verkeer over den Franekerweg voor zoover betreft het gedeelte vanaf den heer Wielinga tot de Afslag. Aan beide kanten zijn sloten". Het gemeentebestuur zal gevraagd worden de sloten te laten dempen.

In 1923 wordt het gemeentebestuur van het Bildt gewezen "op den toestand van den Bildtdijk hoek Hoogendijk. Rijtuigen en auto's maken, zoo zij komende van Berlikum gaande naar St. Annaparochie, zeer veel gebruik van het gedeelte waar, vroeger de rails lagen van de paardetram. Dit gedeelte weg is niet verhard of bestraat, waardoor groote kuilen zijn ontstaan, die voor het verkeer gevaar opleveren". Men verzoekt hier wat aan te doen. In 1924 klaagt men dat er op de hoek in de Boterhoek dikwijls hard wordt gereden. De klager acht dit zeer gevaarlijk "en verzocht B en W hierop te wijzen opdat zomogelijk een bepaling gemaakt wordt in de politie-verordening dat daar steeds "stapvoets" gereden wordt".

In 1930 wordt opgemerkt dat "de smeerboel" in de Kruisstraat gevaar oplevert. Aangeraden wordt zelf de betrokkenen daar over aan te spreken. Men bereikt dan allicht meer dan dat dorpsbelangen er zich mee bemoeit. Verder wordt gemeld "Zoo ook de toestand in de bureu. Hier was verbetering in te brengen wanneer de rechthebbenden de stoepen voor hun huizen gratis aan de gemeente wilden afstaan. Doch ook hier ziet de voorzitter er geen heil in dat de Vereeniging er zich mee bemoeit en daarom wordt besloten de stoepenkwestie voorloopig blauw blauw te laten" Einde verkeersnieuws!

Diverse zaken.

Nog een paar dingen die één of enkele malen in deze periode worden genoemd.

De gemeenteontvanger

Op de vergadering van 6 april 1922 blijkt dat de gemeenteontvanger nog geen rekening heeft bij de girodienst. Moet men hem iets betalen en mist men de enkele zitting ter plaatse dan moet men voor betaling naar Menaldum. Dit moet dan in de kantooruren waarin men zelf ook drukte genoeg heeft. De man wordt geadviseerd zo snel mogelijk voor een girorekening te zorgen. Men kan dan tenminste plaatselijk op het postkantoor betalen.

Wat de postrijen betreft, in 1924 lezen we nog "voorts wordt er nog geklaagd over de weinig vlugge bezorging der post en de postlichtingen". Er schijnen daarna niet veel klachten meer te zijn, tenminste er wordt niet meer geklaagd in de notulen.

Muziektent

In 1924 is er verzoek van het fanfarecorps "Klim Op" om steun voor een te plaatsen muziektent. "Er zal voorloopig weinig van komen". Want de kosten zullen ongeveer f 600,- bedragen, de kassen van de beide corpsen "zijn niet, ruim voorzien". En hoewel dorpsbelangen wel bereid zou zijn te steunen, kan het toch niet veel doen. En ja, waar zou de tent moeten staan? "Zie daar bezwaren welk een spoedig volbrengen van het plan belemmeren". In 1926 schijnen de muziekkorpsen een voor hen geschikte plaats te hebben gevonden.

De tuin afkomstig van Mej. Boomsma. "Maar de heer v.d. Akker, thans eigenaar van dien tuin, stelt die plaats na overleg met de omliggende eigenaren niet beschikbaar. De stekken en hagen van omliggende terreinen hebben te veel te lijden van het naar de muziek luisterende publiek, speciaal van de jeugd". De armhuistuin zou geschikter zijn, acht men. De muziektent komt er later toch. Op de plaats door de corpsen gewenst. Men heeft hierbij kennelijk niet veel steun van dorpsbelangen gehad, ook niet financieel, want hierover wordt verder in deze periode niets vermeld.

Steunverlening.

De winter 1928/1929 was zeer streng. De secretaris schrijft "Door de buitengewone koude nog laat in voorjaar zat, wat men noemt, het werk op slot, en heerschte ook in Berlikum vrij wat werkeloosheid zoodat in vele gezinnen de pot schraal was". Dorpsbelangen begon toen op ruime schaal bonnen uit te reiken voor spek, erwten en brandstoffen. Heel wat huisgezinnen zijn geholpen door deze uitdeling.

De secretaris merkte in zijn verslag op "De kas van Dorpsbelang zal deze winter nog lang in herinnering houden". Het kasboek leert ons dat er voor deze zaak ongeveer f 230,- werd uitgegeven, wat voor die tijd inderdaad een behoorlijk bedrag was.

Bestuurs- en verenigingszaken

Alleen in 1928 vindt er bestuurswijziging plaats. De heer D.L. v.d. Mey legt zijn functie neer. Hij was vanaf het begin van de vereniging penningmeester. Eveneens moet er voor de heer H. van Hulst een opvolger als secretaris komen. De laatste heeft zijn functie als notaris in Berlikum beëindigd. Naast het bestuur zijn op deze algemene vergadering (15 oktober 1928) maar 2 verenigingsleden verschenen, de heren G.L. Boomsma en de nieuwe notaris J. de Boer. Er wordt voorgesteld de beide aanwezige leden in de vakante functies te benoemen. De heer Boomsma blijkt bezwaar te hebben tegen het penningmeesterschap. Hij wordt gewoon bestuurslid, terwijl de heer de Boer geen bezwaar blijkt te hebben tegen het secretaris / penningmeesterschap.

Uit het voorgaande blijkt dat de algemene vergadering van 15 oktober 1928 zeer slecht door de leden bezocht is. Dit is echter geen uitzondering.

In deze periode is het aantal bezoekers van de ledenvergadering altijd klein. Maximaal 8, inclusief het bestuur. Het aantal leden moet echter ook klein geweest zijn. Dat ledenaantal is nergens te vinden of van af te leiden. Wel weten we uit de namen dat het een wat select groepje van wat meer welgestelden is geweest.

In 1907 weten we dat er nog 27 leden waren. Dit verminderde telkens, want er kwamen feitelijk geen bij, maar er gingen wel telkens af door vertrek of overlijden.

In 1907 betaalden die leden trouwens ook voor het laatst een bijdrage aan de vereniging. Deze draaide door een opgespaard kapitaaltje en een jaarlijkse inkomsten uit bepaalde fondsen. Er is meestal toch een aardig overschot. Tussen 1920 en 1929 jaarlijks meer dan f 1000,- dank zij ook, zeggen de notulen "de gunstige omstandigheden in het gardeniersbedrijf". Uit alles mag men haast veronderstellen, dat de bestuurders het zo rond 1930 niet meer zo erg zien zitten. Verandert er in hun ogen teveel in de maatschappij, kan men alles, als wat ouderen, niet helemaal meer bijhouden? Men regelt hoofdzakelijk nog de verhuur van de "weeshuislanden".

In 1934 is dit het enige wat is verricht. Men vergadert dan ook maar niet meer. Dit is ook het geval in 1935 en 1936. In 1937 is er wel weer een algemene vergadering, want het O.B.W. wil dan haar land verkopen. Er zijn dan trouwens, het bestuur meegeteld, ook maar 6 mensen ter vergadering gekomen. En ja, als het te verhuren land dan ook nog weg is, dan weet men het blijkbaar ook niet meer. Het notulenboek meldt merkwaardigerwijs nog al een goedkeuring van deze laatste vergadering per 14 februari 1939. Is er toen mogelijk nog een keer vergaderd? We weten het niet. De gordijnen gaan nu dicht en de vereniging gaat een kleine twintig jaar in de winterslaap. Gelukkig blijven het archief en de bankrekening in deze slaaptijd nog wel door de secretaris / penningmeester bewaakt.

III TUSSENSPEL, 1937 - 1956

De jaren 1937 tot 1956 zijn veel bewogen. De late jaren dertig zijn jaren van veel ellende en malaise voor werkgevers en werknemers, middenstanders en kleine en grotere zelfstandigen.

De oorlogsjaren 1940 tot 1945, tijden van zorg, verdrukking, verdriet, wegvoering in gevangenschap of naar een vijandelijk land, verraad en verzet, dorpsgenoten die door dit alles de dood vonden, komst van honger- en oorlogsvluchtelingen.

De april en meidagen 1945, dagen van bevrijding en blijdschap. De daarop volgende jaren van economische wederopbouw, maar ook jaren, waarin vele dorpsgenoten uit ons, dorp vertrokken om in landen, ver overzee, een nieuw bestaan op te bouwen.

De verleiding is groot om over dit alles verder uit te weiden, maar we beschrijven de historie van Dorpsbelangen Berlikum. Kennelijk heeft deze vereniging in deze jaren geen geschiedenis, want alles wat wij vinden over deze periode zijn anderhalve onbeschreven,

blanco, bladzijden in het notulenboek. Hieruit moet worden geconcludeerd dat Dorpsbelangen in deze toch zeer bewogen jaren in het geheel niet in beweging kwam.

IV OPNIEUW DORPSBELANGEN, 1956 - 1968

Nieuwe opstart

Op 27 januari 1956 vinden wij voor het eerst weer een levensteken van "Dorpsbelangen" in het notulenboek. De heer J. de Boer "memoreert nog even, dat het in de bedoeling van het oude bestuur heeft gelegen, de vereniging nieuw leven te schenken, door het bestuur uit te breiden en te verjongen". Feitelijk waren van het oude bestuur alleen nog overgebleven de heren J. de Boer en K.E. Lautenbach.

Alle andere bestuursleden waren inmiddels overleden.

Wegens vertrek van de heer de Boer naar Haren en de hoge ouderdom van Lautenbach was het beslist noodzakelijk, zou de vereniging in stand blijven, dat een nieuw bestuur werd gekozen.

In het dorp is waarschijnlijk de wens naar voren gekomen dat er een werkzame vereniging voor dorpsbelangen zou zijn. Uit de notulen blijkt namelijk dat er eind 1955 een eerdere vergadering is geweest waar "12 personen waren uitgenodigd, behorende tot drie richtingen in het dorp; en wel 4 personen behorende tot de groep rondom de Ned. Herv. kerk, 4 van de groep rondom de gereformeerde kerk en 4 van de groep rondom de Doopsgezinde kerk en openbare school". (Deze formule had men ongetwijfeld gevonden bij Oranje Nationaal)

Bestuurs- en verenigingszaken

Men kiest op de vergadering van 21 januari 1956 een voorlopig Bestuur bestaande uit Tjeerd Lautenbach (voorz.), H. de Haan (vice voorzitter), K. Looyenga (penningmeester) en O.G. de Vries (secretaris).

Dat een vereniging voor dorpsbelangen in Berlikum hard nodig is blijkt wel uit het feit dat op deze oriënterende vergadering al zo maar een zestal "suggesties" voor verbetering naar voren komen, waarop men de gemeenteraad wil wijzen, zoals verkeersproblemen, vervuiling vaarten, aanleggen van trottoirs en de toestand en de netheid van de straten.

De penningmeester blijkt nog f 1788,70 in kas te hebben. In een latere vergadering wordt K.E. Lautenbach, hij werd in 1913 bestuurslid, tot erelid van de vereniging, benoemd.

In maart 1958 beraadt men zich over de verenigingsvorm. Moet het een vereniging worden met "een bepaald aantal leden" (elitair dus!) of moet alles ruimer worden opgezet? Voor het laatste wordt (gelukkig) gekozen.

Toch blijken de bestuursleden niet altijd optimisten te zijn. In november 1958 laat voorzitter Lautenbach "doorschemeren dat het naar zijn persoonlijke mening maar beter zou zijn de vereniging op te heffen". Men kan opmaken uit de notulen dat zijn gedachten nog meer uitgaan naar een "bedelings" vereniging, zoals die vroeger was en "heeft een dergelijke vereniging in deze tijd nog bestaansrecht?" Bovendien, zegt hij, er zijn in verenigingen altijd veel "slapende" leden en de enkele "actieven" moeten altijd het werk doen. Gelukkig zijn de andere bestuursleden positiever en wil men "afwachten hoe de inwoners zullen reageren". "Bij circulaire zullen de inwoners attent gemaakt worden op deze plaatselijke patiënt, die zo heel hard hulp nodig heeft". Er zal een openbare vergadering komen en het voorlopig bestuur zal de toekomstplannen ontvouwen. Is de belangstelling groot genoeg, dan gaat men verder en zal een definitief bestuur worden gekozen.

Deze vergadering wordt gehouden op 16 december 1958 in het Hervormd Centrum. (De bestuursvergaderingen worden meestal gehouden in de kantine van de veiling). Er zijn 40 personen opgekomen. Eerst wordt een kort historisch overzicht gegeven over de vereniging, maar er wordt wel duidelijk bijgezegd, waar men vroeger aan "bedeling" enz. deed, er nu een geheel andere koers, in het belang van het dorp, zal worden gevaren.

De vergadering blijkt van mening dat een vereniging voor dorpsbelangen in Berlikum zeker bestaansrecht heeft en dat deze dus moet blijven bestaan. Er zal dus ook een definitief

bestuur moeten worden gekozen. Het voorlopig bestuur blijkt al "een vacaturelijst op gemaakt te hebben om een eindeloze stemming te voorkomen". De vergadering gaat hiermee echter niet accoord. Men vindt "het plan van het voorlopig bestuur niet democratisch". Ook wenst men meer arbeiders in het bestuur.

De secretaris schrijft "De vakaturelijst werd aan de kant gelegd met het gevolg dat de gevreesde eindeloze stemming in alle kracht zijn werk kon doen".

Tenslotte komt men er toch uit en het bestuur wordt nu gevormd door:

Tj. Lautenbach, Th.M. Faber, K. Looyenga, K.B. Algra, D.P. v.d. Zee, Sj.D. Runia, Kl.H. Meijer, H.H. Born, A. Wassenaar en D.J. van Dijk. Al de aanwezigen, 40 in getal dus, geven zich op als lid van de vereniging.

De contributie wordt bepaald op f 1,- per jaar. Ook zal worden overgegaan tot ledenwerving. Dit had wel succes, want eind 1959 kan worden gemeld dat er 193 leden zijn. Toch komen deze leden niet zo trouw naar de jaarlijkse ledenvergaderingen blijkt uit een vaak herhaalde klacht van de secretaris, wat weer niet betekent, dat op deze vergaderingen niet vele wensen, echt dorpsbelangenwensen, naar voren kwamen.

Zoals zaken rond de postbestellingen, rond de busverbindingen, brandspuit, urinoir voor reizigers, straatverlichting en toestand van straten, enz.

De oude statuten van de vereniging waren al lang verlopen en beantwoordden trouwens ook niet meer aan de bestaande situatie. Daarom werden er door een drietal leden nieuwe statuten en een huishoudelijk reglement opgesteld. In de vergadering van 10 maart 1960 worden deze, na enige wijzigingen, vastgesteld.

Men vindt het niet nodig hiervoor koninklijke goedkeuring aan te vragen, tot verkrijging van rechtspersoonlijkheid.

In de bestuursvergadering van 19 juli 1960 moet de voorzitter gewag maken van het overlijden van bestuurslid H.H. Born.

Op 26 april 1961 treedt voorzitter Lautenbach af. In zijn plaats wordt tot bestuurslid gekozen notaris D. Posthumus, terwijl Kl.H. Meyer de voorzittershamer gaat hanteren.

In 1963 verlaat A. Wassenaar het bestuur. Zijn plaats wordt ingenomen door F. Visser.

Vervolgens verlaten in 1965 K. Meyer en D.J. van Dijk het bestuur. In hun plaats komen G. v.d. Berg en B. Schouten. De voorzittershamer komt nu in handen van K.B. Algra.

Heel veel zaken komen in de vergaderingen aan de orde, zoals verbeteringen in het dorp en aanpassingen. Daarbij moet vaak de hulp ingeroepen van de gemeente Menaldumadeel. De meeste zaken vragen in de regel geld en dat moet dan meestal van die gemeente komen.

En, de secretaris meldt het telkens weer, de gemeente lijkt altijd wel krap bij kas. Daardoor gebeurt er vaak weinig of, in andere gevallen, duurt een oplossing erg lang.

Nu volgen er een aantal zaken, die in deze periode telkens weer de aandacht vroegen.

Wachtlokaal bus

In vorige perioden was de tramverbinding met Leeuwarden een veel genoemde zaak bij Dorpsbelangen. In deze periode is de tram geheel verdwenen. In de slaaperperiode van Dorpsbelangen, door ons maar "tussenspel" genoemd, verdwijnt hier de tram als openbaar vervoermiddel. De rails richting Marssum en ook het "station" op het Skil verdwijnen. De rails in de andere richting blijven nog liggen en worden zo nu en dan bereden door een lok met een aantal goederenwagens, die onder andere goederen naar en van de veiling vervoeren. Voor het personenvervoer is in de plaats van de tram de bus, de "Labo", gekomen.

Schijnbaar is de dienstregeling aardig goed, want hierover lezen we nergens klachten. Wel staat jarenlang een wachtlokaal voor de bus op het Skil in de belangstelling.

Het begint, zeer hoopvol, al op de vergadering van 27 januari 1956. De notulen melden "Voorstel tot stichten van een Labo-wachtlokaal op het zgn. Skil. In principe werd besloten hieraan financiële medewerking te verlenen. Door Dorpsbelangen zal hiervoor f 175,- worden bijgedragen, door de gemeente Menaldumadeel f 175,- (welk bedrag inmiddels reeds is overgemaakt) en f 350,- door de Labo. Het beste wordt geacht dat het dagelijks bestuur zich verder in dezen met de Labo in verbinding zal stellen ter afwikkeling van de zaak." Maar dan komen er kinken in de kabel!

Op volgende vergaderingen in 1956, 1957 en 1958 blijkt dat de kosten veel hoger uitkomen, rond f 1300,-, dat naastliggers op het Skil gegronde bezwaren aanvoeren tegen de bouw op de bedoelde plaats en dat de "Labo" meent dat het onderhoud van het gebouwtje voor rekening van Dorpsbelangen moet komen. Met dit laatste is men het helemaal niet eens, men meent "dat de gemeente in de eerste plaats voor het onderhoud, reiniging en toezicht in aanmerking komt".

Financieel wordt alles ook nog lastiger, want in 1959 begroot de directeur van gemeentewerken de bouwkosten van het "wachthuisje" al op f 2200,- en dat is "naar onze mening aan de hoge kant". Maar, men komt in 1960 toch tot de conclusie, daar de onkosten zo hoog zijn, men niet met de toegezegde bedragen (van gemeente, Labo, Dorpsbelangen) uitkomt. De hulp van de inwoners zal nodig zijn en daarom besluit men een "lijstencollecte" te houden. Het resultaat is niet zo groot als men gehoopt had. De voorzitter merkt 26 april 1961 hier over op: "Wanneer men voor een dergelijk doel met een intekening van 25 cent begint, bewijst zulks dat de inwoners geen interesse hebben voor de voorgenomen plannen". De gemeente, ook wel teleurgesteld in de trage gang van zaken, liet in één van haar brieven weten "Het wordt op deze manier wel een echt "wacht" huisje; zorgt u er nog voor dat, het spoedig "in de bus" komt".

Eindelijk, begin 1963 kan vermeld worden dat men nu bezig is met de bouw van het wachthuisje. Eindelijk dus, na jarenlange pogingen, een keurig wachthuisje. De vreugde wordt wel even getemperd als in september 1963 het gemeentebestuur het bestuur van Dorpsbelangen uitnodigt voor de overdracht en het beheer van het wachthuisje aan de vereniging. De bestuursleden, die de gesprekken over het wachthokje met het gemeentebestuur gevoerd hadden, hadden "herhaaldelijk gezegd dat onze vereniging niet, in staat is zo'n gebouw in onderhoud en beheer te aanvaarden. Financieel is Dorpsbelangen niet in staat zo'n zware last op zich te nemen".

Ja en dan komt het wachthuisje nog maar een enkele keer terug in het nieuws.

In 1964 wordt geklaagd dat mensen hun fietsen slordig tegen het wachthuisje aangooien en in 1966 wordt er geklaagd over "vernielingen en besmeuringen" aan het gebouwtje. Zijn de veroorzakers hiervan dorpsgenoten of "misschien anderen", vraagt de secretaris zich dan af.

Subsidies.

Eerder vermeldden we al dat penningmeester Kl. Looijenga in 1956 f 1788,70 in kas had. Het beheer van de kas was bij hem in goede handen en er bleek bij de jaarlijkse afrekeningen dan ook meestal een positief saldo te zijn. Dat betekende echter niet, dat verschillende instanties niet zouden proberen geld van hem los te peuten.

Zo in 1958 de plaatselijke afdeling van het Groene Kruis voor het nieuwe wijkgebouw. Ze krijgen f 150,- maar "de leden zijn het dan unaniem eens, dat er voor de toekomst geen schenkingen meer zullen plaats hebben aan verenigingen en instanties". En dit besluit is de penningmeester nooit vergeten, blijkt wel. Nou ja, bij jubilea van verenigingen en instanties en dergelijke gaf men een enveloppe met inhoud (f 10,-). Maar verder...

Op de jaarvergadering van 1961 blijkt dat de vereniging geen medaille heeft verstrekt voor de gehouden wandeltocht. Een paar aanwezige leden zouden dit wel gewenst hebben.

"Maar het bestuur was niet dezelfde mening toegedaan.

Van verschillende kanten komt men om financiële steun, natuurlijk vraagt de een meer dan de ander. Indertijd is vastgesteld dat Dorpsbelang niet wenste door te gaan met aan alle aanvragers geld te verstrekken".

15 juni 1961 probeert de vereniging "Oranje Nationaal" het. Zij dienen een verzoek in voor een bijdrage van f 200,-. Dit ten behoeve van het "historisch" gedeelte van de optocht." Het bleek al spoedig, "dat het bestuur niet bepaald gunstig tegenover dit verzoek stond. Bijna algemeen was men van oordeel dat toekenning van bedragen moeilijkheden schept voor onze vereniging". Er wordt dus geen bijdrage verleend, Zal dit dan nooit gebeuren? Aldus wordt er genotuleerd: "Wij zullen in de toekomst allereerst moeten zien of het verzoek een "dorpsbelang" betreft. Zoj a, dan kunnen wij meegaan, ook financieel desnoods". Het beleid van het bestuur lijkt duidelijk. In de eerst volgende jaren komen er geen vragen meer binnen

om grotere giften.

Bejaardensoos

De Berlikumer bejaarden zoeken een plaatsje, waar ze gezellig bijeen kunnen komen, een biljardballetje stoten en een kaartje leggen. Op enkele middagen in de week heeft de Condensfabriek hiervoor bereidwillig de cantine afgestaan. Maar men zoekt toch een vast stekje. Voor het eerst leest men hierover in de notulen van 15 juni 1961: "In verband met het verkrijgen van een recreatielokaliteit voor de bejaarden te Berlikum" zal contact opgenomen worden "met de diaconieën van de Geref. kerk en Herv. kerk en met de heer R. van Reenen voor de Doopsgezinde kerk".

De bespreking komt er en men was aanvankelijk "nog al optimistisch". Er worden ook al gebouwen genoemd, maar "al spoedig bleek voor ons financiën een struikelblok". Er werd die avond "lang beraadslaagd, tot een oplossing is het niet gekomen". Duidelijk was wel geworden, dat, bij het zoeken van een lokaliteit, wel gelet moest worden op voldoende ruimte. Zijn er ook geldelijke bijdragen van de gemeente te verwachten? De secretaris verwacht er zeker niet veel van. In het jaarverslag schrijft hij "Geldgebrek bij de gemeente zal wel weer een grote rol spelen".

Maar dan komt er toch, plotseling, een oplossing.

In de notulen van 26 februari 1963 lezen we, "Door toevallige omstandigheden ontdekte de heer van der Zee een leegstaande woning in de Boterhoek. Dit, pand was door de gemeente aangekocht om later te worden opgeruimd". Omdat men wel weet dat dit "opruimen" de eerste jaren niet zal plaats vinden, gaan een aantal bestuursleden de burgemeester vragen of dit bouwsel de eerste jaren gebruikt en ingericht mag worden voor bejaardensoos. En wie schetst de verbazing? De heren krijgen dadelijk de sleutel mee! En er kan dan maar over worden gegaan, met medewerking van het bestuur van de bejaarden, tot de nodige regelingen. Voor verbouw en inrichting, men doet zoveel mogelijk alles zelf, moet geld op tafel komen. De "bejaarden" houden een lijstkollekte. Deze brengt, ruim f 1500,- op. Men verwacht van de 3 diaconieën ook nog financiële steun. "Het tekort zal dan niet groot meer kunnen zijn". Een deel van de inventaris wordt door Dorpsbelangen betaald. Dit blijft dan ook, zo besluit het bestuur, het eigendom van de vereniging.

Op een bestuursvergadering van 13 juni 1963 blijkt, dat de kosten van de "bejaarden sociëteit" op ongeveer f 2450,- kunnen worden gesteld. Ondertussen is, op 24 april 1963, "het sociëteitsgebouw" voor de bejaarden enigszins feestelijk officieel geopend. De leiding hiervan berustte bij K. Algra. Er werden "vele praktische geschenken aangeboden" en bijna vanzelf sprekend, een aantal toespraken gehouden. En voortaan komen "de bejaarden" bijeen in hun "sociëteitsgebouw", staande tegen het kerkhof, achter de woningen aan de Buterhoeke, bereikbaar door een smal steegje. Tot hun tevredenheid trouwens en ook tot tevredenheid van het bestuur van dorpsbelangen, dat voortaan de bestuursvergaderingen ook in dit gebouwtje gaat houden.

Straatnaamgeving

Hoewel in de volksmond al vele straten een naam hadden denk bijv. aan Achterweg, Middelstelaan, Knikkertsteeg, Smidssteeg, zijn er in de vijftigerjaren nog geen officiële straatnamen in Berlikum. Nu er nieuwe straten worden aangelegd voor woningbouw, wordt dit tijd, vindt men bij de gemeente. Daartoe wordt een commissie voor straat-naamgeving benoemd. Blijkbaar gaat dit eerst geheel buiten Dorpsbelangen om, want we lezen (notulen 17 september 1959) "de gemeente zal worden geattendeerd op onze medewerking bij het bepalen van straatnamen hier ter plaatse". Daarop worden 2 bestuursleden (K. Meyer en D.J. van Dijk) in de commissie benoemd. Had Dorpsbelang nu misschien gehoopt invloed te verkrijgen bij de naamgeving dit valt erg tegen.

Op de bestuursvergadering van 11 november 1962, de namen schijnen al vast gesteld, heeft het bestuur nog geen officiële lijst. "Verschillende straatnamen bij geruchte vernomen worden genoemd". Voor verschillende namen wenst men "iets anders, misschien kunnen wij zeggen iets beters". Vooral de nieuwe naam voor de oorspronkelijke Achterweg vindt men

maar niets. De gemeente denkt nl. aan "Utgong". Men wendt zich tot de Gemeentesecretaris. Deze is "op één punt duidelijk nl. er valt niets meer aan te doen!" Toch krijgt men de officiële lijst in handen en hieruit blijkt dat enkele namen minder fraai voor ons dorp zijn. Het overgrote deel kan voor accoord worden aangenomen. Het spijt de aanwezige bestuursleden zeer, dat wij voor een voldongen feit worden geplaatst. Men ziet in dit geval van verdere actie af.

Uiteindelijk krijgt men toch nog, voor één straat, zijn zin. De "Achterweg" zal niet "Utgong" heten, het wordt "Hofsleane". Verder melden de notulen dat het bestuur "teleurgesteld" is over de gang van zaken.

In later jaren wijzigt zich de houding van het gemeentebestuur. Zo vinden we in de notulen van 23 februari 1966 dat het gemeentebestuur advies vraagt voor verdere straatnaamgeving in het uitbreidingsplan. "Na lange besprekingen komen tenslotte straatnamen voor de dag". Geconstateerd kan worden dat het overgrote deel door de gemeente wordt overgenomen. Verder kan worden vastgesteld dat voortaan de straatnaamgeving in onderling overleg en meestal tot tevredenheid plaats vindt.

Verkeerskwesities

In 1959 vestigt men de aandacht van de gemeente op de parkeergelegenheid aan de "Hoofdstraat". Daar ontbreekt nog al wat aan. En verder op: "het overtreden van de maximum snelheid van auto's in de bebouwde kom, voornamelijk op de Achterweg" (Ook toen reeds!!)

Eind 1966 meent ook de gemeente dat de veiligheid aan genoemde straat te wensen overlaat en wil men daar dan ook een trottoir aanleggen. De aanliggende eigenaren zullen daartoe moeten medewerken door het afstaan van de benodigde grond. Deze worden, op verzoek van het gemeentebestuur, door het bestuur van Dorpsbelangen benaderd. De actie slaagt voor zo goed als 100%. "Maar", schrijft de secretaris, "Toen bleef het klokje stilstaan". Na het vragen hoe dat nu wel zit door het bestuur, hoort men pas februari 1968 dat "men trachten wil door te gaan, al bestaat ook de kans, dat een eventuele geldlening, ons nog eens moeilijkheden kan opleveren". De historie leert ons dat de trottoirs er uiteindelijk toch nog gekomen zijn.

Diversen

Naast de voorgaande zaken komen op de vergaderingen velerlei zaken ter sprake, belangrijke en soms minder belangrijke. Eén van die laatste: In 1959 klaagt de voorzitter over sneeuwballende jeugd! Zij hadden o.a. hem bekogeld! Hij wil dat de gemeente paal en perk stelt aan deze activiteiten.

Belangrijker zaken

"Het komt herhaaldelijk voor dat belangrijke bijeenkomsten op dezelfde data zijn vastgesteld" blijkt in februari 1963. Het zou goed zijn dat er een agendabureau kwam. In deze zelfde maand vraagt men zich af, of er geen warme maaltijden voor zieken en bejaarden kunnen worden verstrekt. Men wil de huishoudschool hierbij inschakelen. Blijkt niet te kunnen. In 1963 wordt toestemming gevraagd voor het plaatsen van een viertal banken. In 1967 komt er nog een drietal bij.

Op 3 april 1963 wordt er in een vergadering, ook bijgewoond door vertegenwoordigers van de Berlikumer koren en korpsen, besloten de muzikent "van de hand te doen". "Zelfs al zou de tent in goede konditie zijn, dan nog zou een andere staanplaats moeten worden gevonden". Maar de "konditie" is slecht, een andere "staanplaats" moeilijk te vinden. Bovendien "er is geen interesse genoeg meer voor een paar uren naar muziek of zang te luisteren". Vandaar einde muzikent!

Op de jaarvergadering van 1966 komt al een mogelijk dreigende verdwijning van de veilingvereniging, "de Afslag" ter sprake. "Dorpsbelangen zal, voor zover mogelijk, de veiling steunen".

Op de jaarvergadering van 1967 zijn de op kaart gebrachte uitbreidingsplannen te bezichtigen. "Er was veel belangstelling voor". Het betrof plannen voor "tuin Braaksma en ten westen van de tuinbouwschool".

Er komen klachten dat de "dorpsomroeper" (Hisse!) moeilijk te verstaan is. Wel! "Dansclub Nocht en Wille" heeft onze vereniging een versterkte luidspreker aangeboden". De "grootgebruiker" zal de "dorpsomroeper" wel worden. "Mochten anderen van het apparaat gebruik willen maken", dat kan, maar dan wel tegen nauwkeurig vastgestelde vergoedingen.

In februari 1968 komen voor het eerst de vernielingen bij de jaarwisseling en de toestanden daarbij op het Skil ter sprake. De gemeente vraagt de medewerking van de vereniging om deze tegen te gaan. Het zal niet de laatste keer zijn dat er over deze zaak gesproken wordt. Uit de verschillende jaarverslagen blijkt dat het aantal leden van de vereniging de laatste jaren steeds schommelt rond de 177. Men constateert wel telkens dat dit eigenlijk te laag is, maar veel tot verbetering hiervan wordt blijkbaar niet gedaan.

Tenslotte

Eind zestiger jaren komen er veel belangrijke zaken aan de orde of zullen aan de orde komen. Te noemen zijn bijv. ruilverkaveling, dorpsvernieuwing, bestemmingsplannen, tuinbouwgebieden, industrieterrein, wegen en recreatie. Men begint zich af te vragen: kan een instelling als de vereniging voor dorpsbelangen dit alles aan? Soms moet er snel gewerkt en snel belangrijke beslissingen genomen worden. Vooral deze laatste behoren wel altijd voor goedkeuring een algemene ledenvergadering te passeren. Dat neemt nog al wat tijd en dat kan niet altijd.

Moet er voor dorpsbelangen een andere vorm gezocht misschien?

Al deze vragen gaan leiden tot een nieuwe organisatievorm van de instelling, nu nog vereniging, tot bevordering van de dorpsbelangen in Berlikum.